

# Interregprosjektet Kosterhavet & Ytre Hvaler nasjonalparker Vårt felles/gemensamma arv 2008-2012

## Sluttrapport

Tilsagnsnummer/Diarienummer

630441-164-08

Rapport nr. 14



## Innehållsfortegnelse

1. Sammanfattning.....	3
1.1 Organisering .....	3
1.2 Hovedresultater .....	4
1.3 Overordnede erfaringer .....	5
2. Projektets bakgrund.....	5
3. Projektbeskrivning, målgrupp, resultat, och resultatindikatorer samt effekter .....	6
3.1 Projektbeskrivning: .....	6
3.2 Delprosjekt 1 – Felles innvielse .....	8
3.3 Delprosjekt 2 – Felles informasjon.....	10
3.4 Delprosjekt 3 - Felles strategier for forvaltning.....	11
3.5 Delprosjekt 4 – Utvikling av bærekraftig besøksnæring.....	13
3.6 Målgrupp .....	14
3.7 Resultat og resultatindikatorer samt effekter:.....	16
3.8 Övrigt .....	19
4. Indikatorer .....	21
5. Projektets påverkan på de genomgående (horisontella) kriterierna.....	24
5.1 Gränsregionalt mervärde .....	24
5.2 Bättre miljö.....	25
5.3 Jämställdhet mellan kvinnor och män .....	26
5.4 Etnisk mångfald og integration .....	26
6. Informationsinsatser og skyltning av projektet.....	27
7. Underskrifter.....	28
8. English Summary.....	29



## 1. Sammanfattning

Prosjektbeskrivelsen for Vår felles arv var ambisiøs og vi har satt oss høye målsettinger og arbeidet hardt for å nå disse. Første milepæl var felles innvielse 090909 – et storslått arrangement som satt våre unike nasjonalparker ordentlig på kartet over hele Europa. En folkefest som favnet store som små.

Parallelt har vi arbeidet frem strategier og planer for forvaltning, overvåking og registreringer. Et uvurderlig arbeide for å forankre det praktiske arbeidet med nasjonalparkene fremover. Etablerte møteplasser for forvaltningen sikrer fremtidig felles forståelse for utfordringene i området. Samarbeide og utveksling av erfaringer mellom yrkesfiskere vært en viktig aktivitet.

Nasjonalparkene skal brukes skånsomt, og entreprenører på begge sider av grensen har blitt kurset og arbeidet med å tilrettelegge og utvikle sine reiselivstjenester i tråd med bærekraftig bruk. Dette etablerte nettverket av diplomerte entreprenører på begge ider av grensen har et stort utviklingspotensiale fremover.

Mange har kjennskap til nasjonalparkene, men prosjektet ønsket å øke kunnskapen om vår unike natur. Felles informasjonsmateriell innendørs i naturum og i nasjonalparksenteret, felles skiltprofil utendørs gjør at vi får sammenheng i hva som kommuniseres. Vi mener at felles film, bildespill, brosjyrer og bøker skaper økt engasjement og derigjennom en bredere vilje til å bevare vår natur.

Verdien av et etablert samarbeide kom tydelig frem under og etter Godafoss-havariet. Prosjektet ble et viktig bindeledd for raskere og smidigere å komme videre med gode løsninger i farledene.

Det har vært mange støttespillere rundt prosjektet og vi ønsker å takke Interreg-sekretariatene på begge sider for utstrakt velvilje, støtte og engasjement i vårt prosjekt. Videre har styringsgruppens innspill og oppfølging vært uvurderlig for arbeidet både lokalt i kommunene, men også nasjonalt med myndighetene. Underveis har det vært ulike referansegrupper i arbeid, takket være deres iver og lokalkunnskap har vi fått gode prosesser og gjennomtenkte resultater.

Den totale norsk prosjektkostnad har vært NOK: 11.250.000 og svensk prosjektkostnad har vært SEK : 16.983.155 + 3.400.000 tilleggsmidler fra Europeiska Regionala utveklingsfonden.

### 1.1 Organisering

Prosjektet startet i 2008 og skulle avsluttes mai 2011. Prosjektet fikk imidlertid tilleggsmidler og ble forlenget til mai 2012. Den opprinnelige økonomiske rammen var på 28 millioner kroner hvor EU/Interreg har bidratt med 11 millioner. Siste prosjektår fikk vi tildelt 3,4 millioner EU midler, i tillegg bevilget Miljøverndepartementet 1,1 millioner.

Prosjektorganisering: Det ble delt inn i fire delprosjekt med en delprosjektleder fra hvert land. Disse arbeidet ca 25% i prosjektet. Overordnet prosjektleder har vært Charlotte Forsberg i 100% stilling, med arbeidssted hos Fylkesmannen i Østfold. Hun overtok etter Aase Richter juni 2009.

<p><b>Delprosjekt 1: Felles innvielse 090909</b> Ansvarelig: Sylvi Ofstad Samstag, Miljøverndepartementet Anders Bergquist, Naturvårdsverket Linda Carlsson, Informatör Länsstyrelsen Västra Götaland</p>	<p><b>Delprosjekt 2: Felles informasjon</b> Ansvarelig: Vibeke Weibell Eliassen, Fylkesmannen i Østfold Anders Bergquist, Naturvårdsverket Linda Carlsson, Länsstyrelsen Västra Götalands län</p>
<p><b>Delprosjekt 3: Felles strategier for forvaltning</b> Ansvarelig: Monika Olsen, Nasjonalparkforvalter Ytre Hvaler (2011-12) Aase Richter, Fylkesmannen i Østfold (2008-2011) Anita Tullrot, biträdande nationalparkschef Kosterhavet (2009-2012) Lena Tingström (2008-2009)</p>	<p><b>Delprosjekt 4: Utvikling av bærekraftig turisme</b> Ansvarelig: Bernt Erik Larsen, Hvaler kommune Anders Tysklind, Nationalparkschef Kosterhavet <b>Økonomiansvarlige:</b> Anne Lene Eggesvik, Fylkesmannen i Østfold Marie Pehrsson, Länsstyrelsen i Västra Götalands län</p>



## 1.2 Hovedresultater

- Storstilt felles innvielse 090909 med anslagsvis 18.000 besøkende på ulike arrangement på Koster, Strømstad og Skjærhalden. Over 100 pressefolk og mange oppslag i lokale, regionale og internasjonal medier. Over 300 presseklipp selve innvielsesuken.
- Felles planlagte informasjonsaktiviteter er gjennomført og materiell utarbeidet. Naturum og nasjonalparksenteret som sentrale kunnskapsformidlere, over 50 skiltstativ ute i nasjonalparkene, 4 entreer åpnet i Kosterhavet, felles brosjyrer, felles bronsemodeller, filmer, multimediashow/bildspel, diarama/utstilling, bøker og web.
- Felles strategier for forvaltning: utarbeidelse av skjøtselplaner, utviklet felles database med overvåkingsdata, kurs gjennomført for og med fiskere, møteplasser for forvaltningen etablert.
- Forvaltningen og oppdateringen av databasen er Kosterhavet nationalpark ansvarlig for.
- Kosterhavsdelegationen og Ytre Hvaler styret møtes en gang per år ( 14/9 2012).
- Forvaltningene vil fortsette å ha jevnlig kontakt fremover. Hver vår og høst vil de møtes for å gjennomgå status for overvåking og forvaltning av felles interesse. Møtes nå september 2012.
- Gitt finansiering, er det et ønske fra fiskerne på begge sider av grensen å videreføre arbeidet og utvikling rundt bærekraftig fiske.
- Interreg samarbeidet bidro til felles gjennomgang og evaluering av Godafoss-forliset. Fulgt opp i videre samarbeide og dialog rundt risikominimering og beredskap i farvannene.
- Kursing og diplomering av vertskapsbedrifter for bærekraftig besøksnæringer. Utvikling av nettverk av foretak på begge sider av grensen. Dette videreføres nå i samarbeid med næringen, kommunene og destinasjonsselskapene.
- Videre utvikling av bokningssystem koblet til de kvalitetssikrede virksomheter i KH/YH, slik at det for besøkende blir enklere å bevege seg virtuelt mellom svensk og norsk side. Dette er næringens oppgave, men nasjonalparkene vil være en tydelig aktør.
- Fokus på oppfølging av tema rundt grensehindre med passasjertrafikk i internasjonalt farvann.
- Deltakelse på og spredning av prosjektresultater på messer, konferanser, seminar samt oppgaveveiledning av studenter, guidninger og foredrag.
- Sluttkonferansen i Tanumstrand 29.-30.03.12 med nesten 100 deltakere oppsummerte det 4 år lange samarbeidet og resulterte i konkrete råd for videre arbeid til det beste for vår unike natur
- Det pågår nå kontakt mellom Fylkesmannen og Länsstyrelsen Västra Götaland om et mer formalisert samarbeid både på leder – og mellomledernivå. Dette vil omfatte miljøområdet, men også andre tema/sectorer. Dette som resultat av prosjektet.

### 1.3 Overordnede erfaringer

- God dynamikk og godt samarbeidsklima i prosjektgruppen.
- Delprosjektlederne har også brukt tid på å bidra på tvers av delprosjektene.
- Styringsgruppen har vært en konstruktiv og aktiv partner og gitt gode innspill.
- Kommunene opplever at nasjonalparkene gjennom prosjektet bidrar svært positivt både til næringsutvikling og besøksattraksjon.
- Det hadde ikke vært mulig å få samme oppmerksomhet, kjennskap og kunnskap om nasjonalparkene hvis vi ikke hadde hatt samarbeidet via Interreg og EU-midler.
- Oppstart med en felles innvielse dannet et godt fundament for videre samarbeid.
- Alt felles informasjonsmateriell og felles skilting bidrar til økt forståelse for ”vårt felles hav og arv”.
- Myndighetene som har vært involvert har fått økt innsikt i hverandres fagfelt.
- Prosjekt- og delprosjektlederne har holdt mange foredrag i inn og utland, foretatt mange guidninger, deltatt i forskningsarbeid, presentert prosjektet på messer og utstillinger og vi har således spredd våre erfaringer til ett bredt publikum.
- Bruk av Facebook for deling av informasjon og bilder har vært en viktig kanal som vi i utgangspunktet ikke hadde planlagt.
- Informasjonsenhetens til Länsstyrelsen har vært til uvurderlig hjelp i prosjektet.
- Informasjonsarbeidet har vært mer tidkrevende enn først antatt, norsk informasjonsmedarbeider burde vært i 100% stilling fra oppstart.
- Grensekomiteens kompetanse/erfaring har vært svært verdifull for prosjektet.
- Innleide konsulenter og fagpersoner har vært avgjørende for å nå målsettingene.
- Delprosjektlederne har tidvis arbeidet mer enn estimert andel, stort arbeidspress.
- Utvikling av hjemmesidene og fortsatt fokus på disse etter prosjektslutt er sentralt.
- Felles møteplasser for forvaltningene, Nasjonalparkstyret og Kosterhavsdelegationen er sentrale for det videre samarbeidet.

## 2. Prosjektets bakgrunn

Havet är gränslöst. Havsvattnet och dess innehåll av marina organismer känner inga politiska gränser. Havet förenar också människor genom sjöfart, fiske, kustturism och friluftsliv. Detta projekt har haft det övergripande syftet att inleda en norsk-svensk samverkan om förvaltning, information och utveckling av hållbara besöksmål i det gränslösa marina område som utgör planområde för två marina nationalparker: Kosterhavet och Ytre Hvaler. Som en första tydlig manifestation av denna samverkan var ett av projektets delprojekt en gemensam nationalparksinvigning den 9 september 2009.

Nyskapande:

Kosterhavet och Ytre Hvaler är de första nationalparkerna med marin fokus i Sverige och Norge där både havsmiljö och angränsande landmiljö skyddas. Dessutom är området den första grenseoverskridande nationalparken. Detta har föranlett ett stort internationellt intresse, som exempel genomfördes den årliga internationella Europarc-konferensen i Strömstad i september 2009, i samband med den gemensamma invigningen.

I de båda nationalparkerna ska bevarande och hållbart nyttjande gå hand i hand. Projektet har, trots olika lagstiftning och processer i respektive land, samverkat inom områdena: förvaltning av de marina resurserna, invigning och information.

## Finansieringsplan Norge og Sverige

22.A Svensk finansieringsplan					
22.A.1 Nationell offentlig finansiering samt EU finansiering					
Kontant finansiering	Ar 2008	Ar 2009	Ar 2010	Ar 2011	Totalt SEK
Naturvårdsverket	600 000	2 600 000	2 450 000	1 150 000	6 800 000
Länsstyrelsen	404 355	1 480 000	850 000	398 800	3 133 155
					0
<b>Offentlig direktfinansiering (arbete m.m.)</b>					0
Gränskommittén	25 000	50 000	50 000	25 000	150 000
Strömstads kommun	12 500	25 000	25 000	12 500	75 000
Tanums kommun	12 500	25 000	25 000	12 500	75 000
<b>Summa svensk nationell medfinansiering</b>	1 054 355	4 180 000	3 400 000	1 598 800	10 233 155
<b>Europeiska Regionala UtvecklingsFonden</b>	621 335	3 363 666	2 243 665	521 334	6 750 000
<b>Summa svensk offentlig finansiering inkl EU finansiering</b>	1 675 690	7 543 666	5 643 665	2 120 134	16 983 155

2011-2012: Europeiske Regionale Utvecklingsfond SEK 3,4 mill

22.B Norsk finansieringsplan					
22.B.1 Offentlig finansiering					
Kontant finansiering	Ar 2008	Ar 2009	Ar 2010	Ar 2011	Totalt NOK
Miljøverndepartementet	500 000	2 500 000	2 500 000	500 000	6 000 000
Grensekomiteen		25 000	25 000	25 000	75 000
Fylkesmannen	50 000	175 000	175 000	50 000	450 000
<b>Offentlig direktfinansiering (arbeid m.m.)</b>					
Hvaler kommune	30 150	58 000	58 000	29 000	175 150
Fredrikstad kommune	8 000	17 000	17 000	8 000	50 000
					0
					0
<b>Summa norsk regional medfinansiering</b>	588 150	2 775 000	2 775 000	612 000	6 750 150
<b>Statlige IR-midler</b>	428 000	2 113 000	1 433 000	526 000	4 500 000
<b>Summa norsk regional finansiering inkl. IR-midler</b>	1 016 150	4 888 000	4 208 000	1 138 000	11 250 150

2011-2012: Tilleggsbevilgning fra Miljøverndepartementet 1,1 mill

## Tids og aktivitetsplan

1. Gemensam invigning. Seremoni og øvrige aktiviteter se delprosj.1 2008-2009
2. Information. Bildbank, utsillingsmaterial, bok, film etc se delprosj.2 2008-2012
3. Gemensam strategi for forvaltning. Workshop, kunnskap om skjøtsel. 2008-2012
4. Hållbar destination. Utbildning og certificering, hållbare besøkspaket 2008-2012

## 3. Prosjektbeskrivning, målgruppe, resultat, og resultatindikatorer samt effekter

### 3.1 Prosjektbeskrivning:

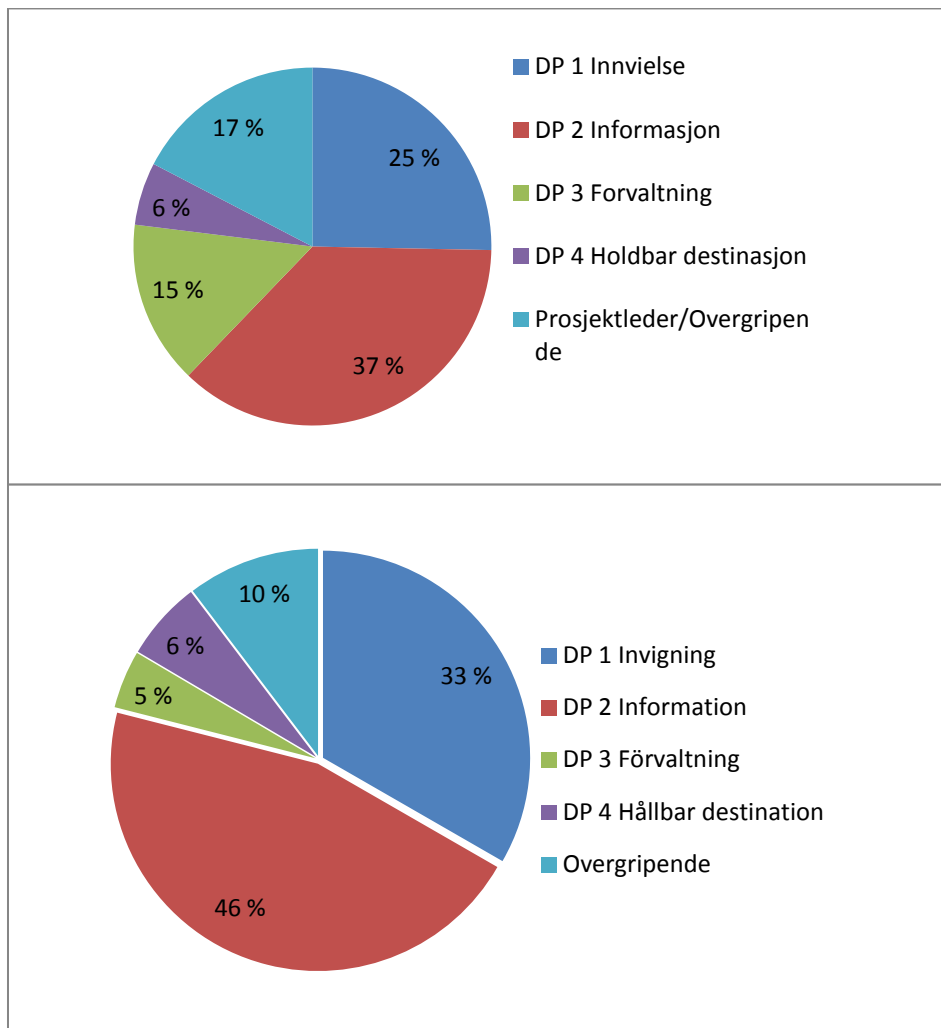
*Det overgripande syftet med projektet har varit att inleda en norsk-svensk samverkan om förvaltning, information, utveckling av hållbara besöksmål i det gränslösa marina område som utgör de første nationalparkene i Norden med marint fokus: Kosterhavet och Ytre Hvaler.*



Målsättningarna har varit:

1. Nationell och internationell uppmärksamhet för ett unikt gränsöverskridande projekt med fokus på bevarande och långsiktig hållbart nyttjande av marina och kustnära natur- och kulturvärden.
2. En gemensam invigning som manifesterar det gränslösa samarbetet.
3. Hållbart nyttjande och bevarande i långsiktig förvaltning.
4. Kosterhavet-Ytre Hvaler som ett upplevelserikt, kunskapsintensivt och attraktivt besöksmål året runt.
5. Ett gemensamt och högkvalitativt informationsmaterial om natur- och kulturvärden, samt om hållbart nyttjande,
6. Kvalitetsäkrat informationsmaterial som utgör underlag för utställningar och annan information i Naturum/Natursenter riktat till alla kategorier av besökare,
7. Gemensamma strategier, mål, kriterier och metoder för förvaltning av de marina och terrestra livsmiljöer som är gemensamma för Kosterhavet och Ytre Hvaler.
8. Kosterhavet-Ytre Hvaler -området som ett hållbart besöksmål.
9. Implementation av de råd och riktlinjer som EU projektet CREST tagit fram i ett internationellt samarbete, där Hvaler och Strömstads kommuner deltagit.

Nedenstående graf viser fordeling av kostnadene mellom de ulike delprosjektene for Ytre Hvaler og Kosterhavet.



### 3.2 Delprojekt 1 – Felles innvielse

#### Resultat:

090909 blev Kosterhavet og Ytre Hvaler nasjonalpark innviet under stor festivitas. Den svenska kungen Carl XVI Gustaf och H.K.H. Haakon deltog tillsammans med Norges miljøvernminister Erik Solheim och Sveriges miljöminister Andreas Carlgren. Det svenska skeppet Ostindiefararen Götheborg tillsammans med det norska skeppet Christian Radich ramade in festligheterna. Ambassadørene fra begge land deltok også på innvielsen.

Helgen femte og sjette september 2009 var Hvaler vertskap for aktiviteter. På Skjærhalden var det markeds plass hvor lag og foreninger hadde stands, og på Storesand var det aktiviteter for barn og unge i regi av mange ulike friluftsansjoner. Mange skoleelever fikk mulighet til å bli kjent med *Den naturlige skolesekken*. Organiserte vandringer, kunstutstillinger, kunstutstillinger og foredrag på Nasjonalparksenteret bidro til å trekke et vidt spekter av besøkende. Prosjektet engasjerte et lokalt cateringsfirma til å forberede og klargjøre for matserving til besøkende både i Skjærhalden, Storesand og festmiddag på Grunnmurede. Det var utstrakt bruk av økologisk, kortreist og lokalprodusert råvarer fra Hvaler, hvor også "Regional matkultur" ble involvert.



Synliggjøring av Interreg-prosjektet og –programmet i forbindelse med innvielsesaktivitetene ble gjort gjennom flagg, bruk av logo på alt trykt materiell, egen folder samt presentasjoner på ulike stands. Egen pressemelding på Interregs hjemmesider ble lagt ut i innvielsesuken.

Sverige hade värdskap den 12 och 13 september. På lördagen den 12 september pågick festsaker på Resö, den södra entréen till Kosterhavets nationalpark. Invigningskalaset på Resö bjöd bl a på guideade båtturer, föreläsningar, prova-på dyk och maskerad för barnen. Samhällsföreningen på Resö samordnade olika lokala entreprenörer och evenemanget var mycket lyckat. Delar av dagen och på kvällen den 12 september bjöds det på musikframträdanden och god mat från havet serverades. På söndagen den 13 september pågick marina aktiviteter i Kosterundet, bl a med Snäckverkstad för barnen och demonstrationer av livet i en badvik. Under helgen var akvariet på Tjarnö öppet för en intresserad allmänhet.

Under hela veckan användes Skeppsbroplatsen i Strömstad som en mötesplats för unga och gamla, stor och små. Här fanns möjligheter till olika möten inom näringsliv, forskning, skolors studiebesök, framträdanden och föredrag på scenen samt servering av god lokalproducerad



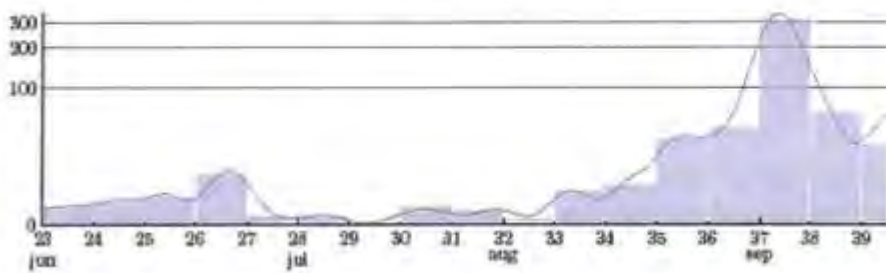


mat. Hela området var miljöcertifierat med hjälp av Håll Sverige Rent. Uppskattningsvis besökte ca 1000 skolbarn området under veckan. Första helgen kom cirka 1000 besökare, på onsdagen 9 septembeber cirka 5000 besökare och helgen efter uppskattningsvis 500 besökare.

Planeringen inför invigningen började i april 2008. Efter hand kom detaljene i programmet gjennomgått på felles planleggingsmøte i Fredrikstad i juni 2009. Felles invitasjon ble utarbeidet og sendt ut i juli/aug 2009. Detaljene med aktiviteter og innslag fra 5-6 september til 12-13 ble jobbet med i hele perioden.

Det har vært stor aktivitet knyttet til kontakt med lag, foreninger og foretak for involvering på stand, aktiviteter og deltakelse på arrangementet, Storesand/Skjærhalden och Strömstad /Tanum.

#### Mediestatistikk juni-sept 2009 for Kosterhavet og Ytre Hvaler nasjonalparker:



Bernt Erik Larsen etter avduking av kongeplaketten i Skjærhalden. Anders Tysklind guider de kongelige ved seremonien i Strömstad.

*Invgning av Kosterhavet och Ytre Hvaler nationalparker – en naturvårdsmanifestation som skriver in sig i skandinavisk historia. Möjliggjort tack vare Interreg och Gränslöst samarbete.*

*Se film fra innvielse her:*

[http://www.youtube.com/watch?v=geca\\_6C4Xvo&feature=plcp](http://www.youtube.com/watch?v=geca_6C4Xvo&feature=plcp)



Innvielse på Koster med tale av Naturvårdsverkets generaldirektör Maria Ågren och konferansier Stefan Edman. Seremoniene kunne følges via storskjermer, her Skjærhalden.

### 3.3 Delprosjekt 2 – Felles informasjon

#### Utmaning/Utfordring

*Ta fram gemensamt/felles högkvalitativt informationsmateriale om natur- og kulturvärden, samt om hållbar/bærekraftig nyttjande. Materialet ska vara kvalitetssäkrat och utgöra underlag för utställningar och annan information i entréer/nasjonalparksenter riktat till alla kategorier av besökare.*

#### Resultat:

**Hovedaktiviteter** – (se utdypende detaljer i vedlegg Rapport til sluttkonferanse s 10)

- Produksjon og montering av felles skiltstativ 20 stk. i Ytre Hvaler og 40 i Kosterhavet
- Infomateriell og innvielse av fire entreer i Kosterhavet
- Design og trykking av informasjonskilt, generelle og stedsspesifikke
- Annonser, brosjyrer, program, bannere og skilt til innvielsen
- Felles brosjyre – Livet under vann
- Felles brosjyre – Båtliv
- Produksjon og lansering av felles bildespill/multimediashow 5 språk – 18 minutter
- Produksjon og lansering av felles film – 18 min. 5 språk + kortversjoner
- Informasjonsmaterieell/utstillinger til bruk i naturum, nasjonalparksenteret og Lilleputtsenteret
- Mindre bildespill til bruk på ferger, terminaler, rådhus etc.
- Bronsemodeller til montering utendørs 4 enkle i Kosterhavet og 3 fellesmodeller
- Redesign og innholdsproduksjon av hjemmesidene
- Praktbok om nasjonalparkene, med hovedvekt på Ytre Hvaler – opplag 5.000
- Bok "Livet under vann" en populærvitenskapelig fremstilling av all dokumentasjon om vårt felles hav. Trykket i 1000 norske og 1000 svenske eksemplarer
- Felles nyhetsbrev våren 2011
- Sommergeidder (biologi-studenter) vikarierer ved naturum og Nasjonalparksenteret
- Vandreutstilling med bildene fra Edman-boken; fra Gøteborg til Moss
- Utarbeidelse av vertskapslogo og felles bevis på kursdeltakelse
- Planlegging og gjennomføring av sluttkonferansen, 29.-30. Mars 2012



Inspeksjon av bronsemodellen, Linda Carlsson, Anders Bergquist og bronsjutaren Bo Samuelson. Markering av ferdig montert skiltstativ på Foten i Fredrikstad. F.v. Fylkesordfører Ole Haabeth, ordfører Eivind Borge og ordfører Eva Kristin Andersen.

**Med felles informasjonsmaterieell både i og utenfor nasjonalparkene når vi ut til de ulike målgruppene.**

Se smakebiter fra bildespill og filmer her:

<http://vimeo.com/38448090>

<http://www.youtube.com/user/ytrehvaler>

### 3.4 Delprosjekt 3 - Felles strategier for forvaltning

#### Utmaning:

*Framtagande av gemensamma strategier vad gäller mål, kriterier och metoder för förvaltning av de marina och terrestra livsmiljöer som är gemensamma för Kosterhavet och Ytre Hvaler nationalparker*

Skjøtsel-/Forvaltningsplaner er et viktig grunnlag for å kunne utarbeide felles strategier for forvaltning. Kosterhavets skjøtselplan har gjennom projektets gång legat steget före, och Ytre Hvalers forvaltningsplan har varit i en produktionsfas strax efter. Workshops med intressenter och myndigheter, samt infomasjonshenting har hatt hovedfokus i arbeidet med forvaltningsplanen for Ytre Hvaler nasjonalpark, med bruk av samme metodikk (Open Standards/Miradi) som på svensk side. Representanter från svensk sida har också varit delaktiga i workshops på norsk sida, vilket har bidragit till att mål, åtgärder och oppfølging av den marina miljön stämmer väl överens mellan Kosterhavet och Ytre Hvalers nationalparker, vilket ligger till grund för ett fortsatt gott samarbeide nationalparkerna emellan.

Sammanställning av bakgrundsdata i en geodatabas – Institutionen för Marin ekologi, Göteborgs universitet har haft ett oppdrag att opprette en søkbar geodatabas med inventeringsresultat från Kosterhavet och Ytre Hvaler. Samt med information om annan relevant provtagnings i och i nærheten av de bægge parkerna. Denne er implementert og er i drift fra mai 2012. Databasen kommer att bidra med värdefulla data till en kommande gemensam oppføljningsplan.

Felles oppføljingsplan for marint miljø – Kosterhavet hadde først ett förslag till oppføljningsprogram och en kostnadsberäkning av detta. Prioritering efter budget gjordes, samt synkronisering med Naturvårdsverkets kommande direktiv om vilka provtagningsmetoder som ska användas i skyddade områden. Ytre Hvaler hadde en omfattende liste med förslag til overvåking og oppfølging som fulgte med høringsdokumentet av forvaltningsplanen. Overvåkings- og oppføljingsprogrammet er nå utarbeidet med utdypende beskrivelse i samsvar med Kosterhavets oppføljingsprogram, og tiltak kostnadsberegnert og prioritert. Dessa två program samordnas under slutfasen av Interregprosjektet.



Gemensam/felles møtesplats – och samarbete mellom forvaltningarna. Gemensamma möten med nationalparksstyret för Ytre Hvaler och Kosterhavsdelegationen genomfördes dels i Strömstad, dels i Skärhalden under 2011. De bägge styrelserna är eniga om att mötas en gång per år och att kontinuerligt informera varandra om större viktiga gemensamma frågor. ”Mötesplatsen” för de båda nationalparkerna är därmed etablerad.

Förvaltningarna har träffats ett par gånger för att informera varandra och en kurs i ljungränning har genomförts på Hvaler, och två representanter från Kosterhavets nationalpark var med på kursen.

Fiskekurs för fiskare och förvaltare. Norske fiskere og en representant fra Fylkesmannen har deltatt på två kurser i hållbart fiske i regi av Samförvaltningsinitiativet i norra Bohuslän. Svenska fiskare har deltagit på Hvalers fiskares årsmöte och bland annat förmedlat sina erfarenheter om dessa. Erfarenheter från dessa kurser har gjort att to kurs, en för fiskare och en av fiskare, arrangerats inom Interregprojektet och i samarbeid med fiskerorganisasjonene.

Inom ramen för detta delprojekt var den ursprungliga planen ett felles kartprosjekt for å utarbeide en nettløsning av kart over begge nasjonalparkene. Fylkesmannen har en nettbaserad karta sedan tidligere, med Kosterhavet har saknat en sådan. En gemensam karta har på grund av bland annat olika webbmiljøer og policy inom Länsstyrelsen og Fylkesmannen inte kunnat genomföras. Kosterhavet har dock inom ramen för projektet utvecklat en digital karta över nationalparken med informasjon om bland annat gränser og regler. I denna karta finns också länk till Ytre Hvalers karta.



Anita Tullrot guider på marinbiologisk tokt. Kosterhavsforvaltningen treffes nasjonlparkstyret på Ytre Hvaler.



### 3.5 Delprosjekt 4 – Utvikling av bærekraftig besøksnæring

#### Utmaning:

Utveckla området som ett hållbart besöksmål. Genomföra rekommenderade åtgärder för hållbar turismutveckling. Arbeta med värdskap, bokningsbara turistprodukter och nya säsonger.

#### Resultat:

Arbeidet med å utvikle Kosterhavet og Ytre Hvaler nasjonalparker til felles hållbart besöksmål pågår. Det pågår ett stort engagemang i Strömstad och Tanums kommuner som även spreds utanför i regionen samt över nationsgränsen. Nätverk byggs upp inom temat Hållbar destination och vi har arbetet med att konkretisera villkor för företagande i området kopplat till "nationalparksvarumärket". Det finns en stor förväntan att förvalta efter invigningsveckans alla aktiviteter.

Hovedaktiviteten her har vært vertskapskurs for reiselivsnæringen. Til sammen 30-40 deltakere har fulgt hele eller deler av kursserien. Deltakerne representerer ulike virksomheter: Overnatting, servering, båttransport/charter, guiding og flere ulike opplevelsesaktiviteter.

Kursserien 2009-11 har hatt følgende innhold:

- Todagers kurs i marin biologi og –økologi på Tjørnø. Delt på tre ulike kursarrangementer.
- Todagers kurs i landbiologi – en dag på Hvaler en på Koster
- Endagskurs i vertskap - Skjærhalden
- Endagskurs i natur- og kulturhistorie på Vitlykke i Tanum
- Todagers kurs/samling om samarbeid, også over grensen, felles booking m.v. på Ekenæs.

Kursdeltakerne inngår en vertskapsavtale med nasjonalparkene og har fått tildelt diplom og egen logo til bruk i markedsføring og profilering. Virksomhetene blir førstegenerasjons vertskapsbedrifter og viktige representanter for formidling og opplevelser i parkene. Det er et mål å videreføre kurs- og godkjenningsordningen også etter avslutning av interregprosjektet. Føretagere som utbildat sig ble diplomerat i samband med sluttkonferensen 29-30 mars 2012.

I tillegg har det har gått mye tid til arbeid med Grensehindre for næringslivet - passasjertransport mellom landene. Dette blir videreført i eget prosjekt via Grensekomiteen.



Nettverk av entusiastiske vertskapsbedrifter er knyttet over grensen. Alle deltakere fikk vertskapsdiplom.

### 3.6 Målgrupp

Prosjektet som var indelat i 4 delprosjekt, riktat sig till en bred målgrupp:

#### 1. Regioninvånare i alla aldrar i Sverige och Norge.

**Kommentar:** Disse har vi nådd gjennom storstilt innvielse og presse-oppslag, besøkende til naturum og nasjonalparksenteret, deltakere på guidninger og vandringer og arrangement. Informasjonsplakater og entreer gir informasjon ute i nasjonalparkene. Informasjon på ferger og terminaler. Egen info-stand (diarama) på Nationalparkarnas Hus, Tyresta Stockholm. Får presentert de grenseoverskridende nasjonalparkene i Øst-Sverige. Gjennom reiselivsmesser, konferanser (som Østfoldkonferansen) og seminar.

#### 2. Boende og næringsidkare inom området Kosterhavet - Ytre Hvaler.

**Kommentar:** Lokalsamfunnet og ulike interessegrupper har vært engasjert i ulike referansegrupper og arbeidsgrupper foran og under innvielsen. Deres innsats har vært betydelig og informasjon har blitt spredt vidt. Næringsdrivende i området har fått tilbud om å delta i kursing og sertifisering i delprosjekt 4. Ca 20 bedrifter på hver side av grensen har deltatt i dette. Økt forståelse for bærekraftig bruk og utvikling. Samarbeidet med Opplev Fredrikstad&Hvaler og Tanum og Strømstad Tourist samat Västsvenska Turistrådet. Fiskerne på begge sider har utvekslet erfaringer og kunnskap gjennom møter og kurs.

#### 3. Barn- og skolungdomar i regionen Østfold - Västra Götaland.

**Kommentar:** Vi nådde mange barn og unge i forbedelsene til og under innvielsen. Engasjerte skoler, lag og foreninger gjorde en stor innsats. Videre har vi nådd målgruppen gjennom arrangementer som: 1-2 års jubileum, innvielser av entreer, "undring i fjæra", barneteater Kong Neptun, og skoleomvisninger/guidninger for barn. "Lilleputtsenteret" på Skjærhalden med akvarie og informasjon er mye besøkt. Samarbeidet med Loven senter på Tjärnö og Statens naturoppsyns naturveileder har gjort at vi har nådd ut enda bredere. Samarbeidet med interreg-prosjektet Ungt Entreprenørskap/Foretaksomhet resulterte i 150 ungdomskole elever som møttes og hadde Grundercamp om nasjonalparkens fremtid. Sjøredningen og Redningsselskapet arrangerte sjøleir for 12-14 åringer i Kosterhavet - 24 deltok i 2011, ny leir 2012.



1.premien i Grundercamp - en dag som marinbiolog Lovèn Centrum för marina vetenskaper, Tjärnö. Nysgjerrige barn i full aktivitet på guidede sommerturer på Koster.



#### 4. Turister och besökare.

**Kommentar:** Brosjyrer, bildespill og film er utgitt på flere språk. Naturum og nasjonalparksenteret med utstillinger og omvisninger er sentrale i kunnskapsformidling. Internasjonal presse har skrevet om nasjonalparkene. Økt tilstøtning av turister i organiserte turer, guidninger på engelsk. Nært samarbeid med Opplev Fredrikstad og Hvaler og Strømstad/Tanum tourist. De informerer gjennom sine kanaler og er en partner i å utvikle videre holdbare besøksmål.

Det har vært et betydelig internasjonalt besøk i nasjonalparkene, naturum og Nasjonalparksenteret. Norwegian Travel Workshop ble arrangert i Fr.stad vår 2012 med 300 operatører fra hele verden. Stor interesse for nasjonalparkene. Økt tilstrømning av turister merkes via Rygge-flyplass.

#### 5. Myndigheter og institusjoner nasjonalt og internasjonalt.

**Kommentar:** Gjennom prosjektets møter og arrangementer har miljøvernmyndighetene i Norge og Sverige lært å kjenne hverandre og sine arbeidsmåter og prioriteringer. Videre har prosjektet deltatt på nasjonale og internasjonale konferanser, både med stand og som foredragsholdere. Dette har vært viktige arenaer for å synliggjøre arbeide med vår felles arv.

Prosjektmedarbeidere har deltatt og holdt foredrag for Europark og begge parker er medlemmer av det internasjonale nettverk av nasjonalparker. Prosjektet initierte og gjennomførte en evaluering av Godafoss-grunnstøttingen, et svært viktig resultat av vårt samarbeid som bidro til økt norsk-svensk samarbeid og samhandling.

Sluttkonferansen i mars 2012 ble en god møteplass for myndigheter og institusjoner.



Prosjektet har skapt møteplasser for viktige målgrupper i forvaltningen, her fra Sluttkonferansen hvor Landshövding Lars Bäckström og Fylkesmann Anne Enger er enige om et fortsatt samarbeide mellom de to fylkene. Stefan Edman intervjuer representanter fra nasjonalparkkommunene om bevaring og bruk/utveckling fra et kommunalt perspekt.

#### 6. Press og media nasjonalt og internasjonalt.

**Kommentar:** Samarbeidet generelt og nasjonalparkene spesielt har tiltrukket seg mye interesse fra presse i inn og utland. Omfanget av innvielsen 090909 gjorde at vi fikk spredt budskapet raskt til mange. Dette la grunnlag for videre samarbeide med pressen. Det har vært oppslag i alle kanaler og alle typer media som er engasjert i miljø, turisme og friluftsliv. Se utfyllende diagram under punkt 3.7.

### 3.7 Resultat och resultatindikatorer samt effekter:

Resultater fremkommer på redegjørelsen om hvorledes vi har nådd målgruppene, ref 3.6. samt under ”indikatorer”. Nedenfor kommenteres ytterligere forventede resultater og effekter:

#### 1. Internasjonell kjennedom og interesse for Kosterhavet-Ytre Hvaler nationalparker

**Kommentar:** Gjennom prosjektperioden har det vært en økende interesse og kjennskap til nasjonalparkene. Både presseoppslag, visninger på web og økt tilstrømning av besøkende viser dette.

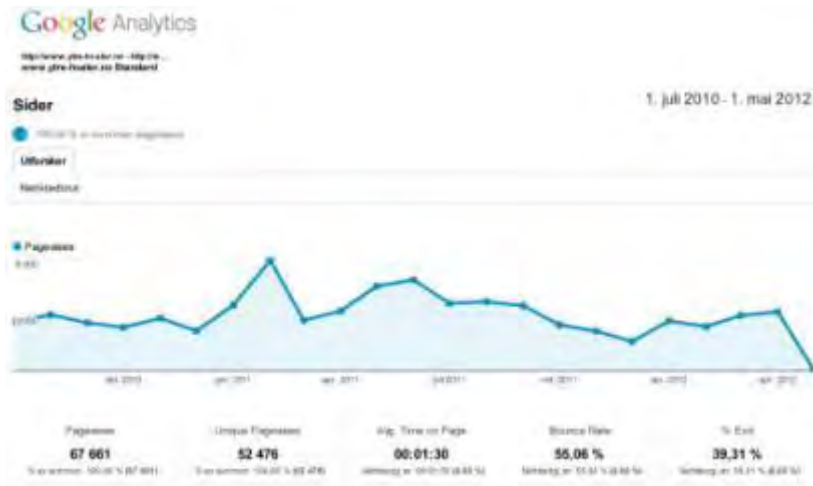
#### 2. Positiv og regelmessig oppmerksomhet i media i Norge og Sverige kring nationalparkerna och det gränsöverskridande samarbetet.

**Kommentar:** Diagrammet nedenfor viser medieoppslag i perioden juni 2008 til og med april 2012. Toppene i diagrammet viser oppslag under innvielsen 090909 og Godafoss-havariet i februar 2011.

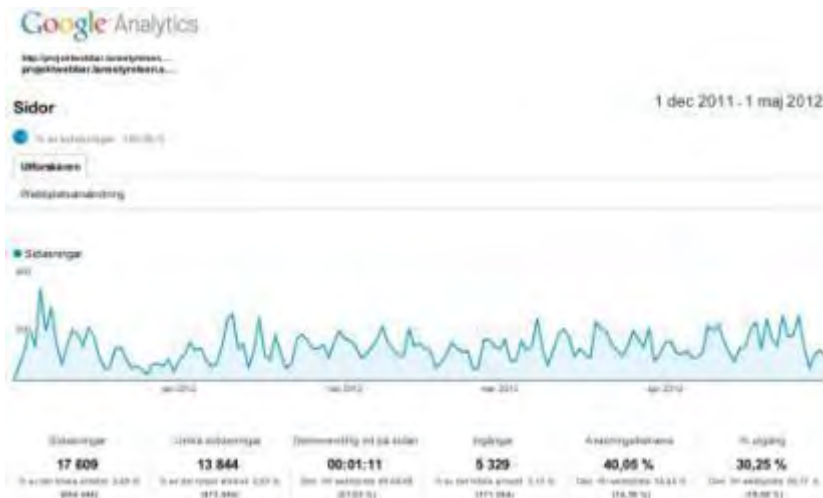


Gjennom perioden har det vært økende interesse fra internasjonal presse. Eksempler er: En stor tysk artikkel i Nordis, Tysklands største reiselivsmagasin og stor omtale i det amerikanske månedsmagasinet *Men*.

Webstatistikk for [www.ytrehvaler.no](http://www.ytrehvaler.no) i perioden 1. juli 2012 til 1. mai 2012 (på grunn av omlegginger på siden har det ikke vært mulig å hente statistikk fra perioden før 1. juli 2010):



Webstatistikk for [www.kosterhavet.se](http://www.kosterhavet.se) i perioden 1. desember 2011 til 1. mai 2012 (på grunn av omlegginger av web er statistikken begrenset til denne perioden):



3. *Kosterhavet-Ytre Hvaler nationalparker er en nasjonell og internasjonell forebild for bevarnde og hållbart nyttjande av naturresurser.*

**Kommentar:** Kosterhavet har haft två (21/6 2011 och 30/5 2012) lite längre föreläsningar om nationalparksprocesserna, metoden Open Standards, förvaltningen och det gränsöverskridande samarbetet mellan Kosterhavet och Ytre Hvaler för två SIDA-kurser med deltagare från främst Afrika och Asien. Intresset från förvaltare i dessa länder på hur vi kombinerar skydd och hållbart brukande är mycket stort, varför dessa kurser kommer att fortsätta framöver med föreläsningar om Kosterhavet och Ytre Hvaler.

I vertskapskursene har det vært fokus på å skape attraktive året-rundtaktiviteter, dette for å strekke sesongene og minske presset i høysesongen juni-august.

Økende interesse fra studenter for oppgaveskriving, veiledning av studenter fra ulike universiteter og høyskoler.





Deltakelse på workshop under European Maritime Days i Göteborg 20-22. Mai 2012 sammen med nasjonalpark i Italia og Frankrike. Projektet deltog også med bland annat en utställning riktad till barn.

Projektet ble valgt ut til å presentere sine resultater under European Maritim Day. F.v Michele Cocco, Parco Nazionale Arcipelago Toscano, Italy, Purificacio Canals, Mediterranean Protected Areas Network, Med PAN, France, Stellan Mjårdner, Moderator, Linda Carlsson, Kosterhavet and Ytre Hvaler – Our Common Heritage.

Fiskekurserna och grupparbetet om fisket på slutkonferensen börjar för ett fortsatt samarbete för yrkesfisket i Kosterhavet och Ytre Hvaler där fisket själva nu börjar prata om gemensamma regler och gemensam utbildning av yrkesfiskare på gymnasienivå.

Prosjektet har i perioden knyttet til seg mange eksterne ressurspersoner. Et godt eksempel er Stefan Edman, som utga boken "Kosterhavet – under ytan" til innvielsen og har vært konferansier ved flere arrangement. Hans engasjement og formidlingsevne har bidratt sterkt til å spre budskapet om de to nasjonalparkene til et bredt publikum i Skandinavia og utenfor.

4. *Gemensamt svensk-norsk informationsmateriale i form av utstillinger, bildbank, film, bok, utstillinger, skolpakket og brosjyrer.*

Kommentar: Alle planlagte informationsaktiviteter er gjennomførte, se punkt 3.3 delprosjekt 2.



**Informative utstillinger på Nasjonalparkseteret og i naturum (Nordkoster) takket være Interreg.**

5. *Bruk av gemensamma strategier för förvaltning av nationalparkerna Kosterhavet-Ytre Hvaler.*

**Kommentar:** Tack vare att vi använt samma metod för skötsel- och förvaltningsplan i de bägge parkerna har vi gemensamma mål för den marina miljön. Vi har också en gemensam marin databas og samordnede overvåkings- og oppfølgingsplaner for det marine miljøet. Dette är en mycket bra grund för ett fortsatt samarbete parkerna emellan vad gäller uppföljning och förvaltning av den marina miljön.

Fiskekurserna och grupparbetet om fisket på slutkonferensen börjar för ett fortsatt samarbete för yrkesfisket i Kosterhavet och Ytre Hvaler där fisket själva nu börjar prata om gemensamma regler och gemensam utbildning av yrkesfiskare på gymnasienivå.

### 3.8 Övrigt

Prosjektet har hatt god nytte av at flere prosjektdeltakere har jobbet sammen i et tidligere Interreg Nordsjøprogram, prosjekt CREST (Creating Sustainable Tourism Destinations). Kontakter var allerede knyttet som ga et godt utgangspunkt for å utvikle prosjektgruppen.

Vi har knyttet til oss verdifull eksepertise og innleide konsulenter som har bidratt til at vi har kommet i mål med de prioriterte målene. Det marine forskningsmiljøet rundt Lovèn centrum for marina vetenskaper på Tjarnö har vært uvurderlig bidragsyter med bilder og kompetanse. Havforskningsinstituttet (HI) og Norsk Institutt for Vannforskning har vært viktige forskningsinstitusjoner og bidragsytere på norsk side.

Norske og svenske myndigheter har ulike direktiv og lovgivning når det gjelder nasjonalparker og forvaltning av disse. Dette medførte blant annet at Kosterhavet hadde sin skjøtselplan klar til innvielsen. Ytre Hvaler har vært i prosess med forvaltningsplanen i hele prosjektperioden. Dette har påvirket framdriften av felles overvåkingsplan for det marine miljøet. Omorganisering av norsk nationalparksforvaltning har også bidragit till försening av både förvaltningsplan och gemensam uppföljningsplan. De olika resurserna på svensk och norsk sida har också bidragit till denna försening. Förlängningen av projektet var mycket värdefull för det gemensamma arbetet med förvaltningen.



Eksempel på stand - deltakelse Østfoldkonferansen 2010-11 og EU gör nytta i Väst-Sverige, Gøteborg 2010

Felles avslutningskonferanse ble avholdt i Tanumstrand 29-30 mars 2012. Nesten 100 deltakere bidro med engasjement og glede i workshopene rundt sentrale tema. Resultatene fra workshopene ligger som vedlegg.

Et annen resultat av prosjektet er et felles evalueringsmøte etter Godafoss forliset. Dette ble holdt på Tjarnö november 2011, med deltakere fra alle myndigheter og foretak som deltok i redningsarbeidet.

Prosjektet har deltatt på alle prosjektledertreffene i regi av Interreg og hadde også æren av å være vertskap i Strømstad i mai 2010.

Prosjektet og begge nasjonalparkene har også fått egen monter / diarama på nasjonalparkarnas hus i Tyresta (Stockholm), slik at de unike marine miljøene kan bli presentert for besøkende på Sveriges østkyst.

Informationsenheten til Länsstyrelsen har vært uvurderlig i dette prosjektet. Grunnet knappe ressurser har vi ikke prioritert mer enn ett felles newsletter. Vi skulle ønske at vi i enda større grad kunne prioritert å spre budskapet om prosjektet i flere medier.

*Prosjektet har nådd sine målsettinger og takket være forlengelse på ett år har vi fått forankret det massive arbeidet som er blitt gjort i de ulike delprosjektene. Forlengelsen har vært avgjørende for å få et prosjekt av denne størrelsen til å få avsluttet og etablert de møteplasser og nettverk som er viktig for det videre arbeidet fremover. Nettverkene som er etablert innen forvaltning, de bærekraftig besøksnæringene og mellom kommunene og myndigheter er et godt og synlig resultat av Interreg-samarbeidet. Disse nettverkene er helt sentrale for det videre miljøfokus som er avgjørende for fremtiden for "vårt felles hav".*



Styringsgruppen og Prosjektgruppen samlet på Skjærhalden 8. mai 2012 for siste styringsgruppemøte.

*Sammanfattande erfarenhet är att trots att vi är nära grannar, är vi ändå olika på en rad områden. Lovgivning og resurser får inte skilja för mycket för att samarbetet ska fungera optimalt. Kunskapsöverföring er nyttig og viktig, och det är viktigt att lära känna varandra för att det ska bli självklart att ringa eller maila för att delge varandra information eller ta hjälp i olika frågor, något som Interregprosjektet starkt bidragit till.*



## 4. Indikatorer

För att mäta en del av Interregprogrammets effekter har ett antal indikatorer fastställts i programmet. För varje enskilt projekt har i beslutet angivits vilka dessa är och vilket utfall som förväntas. Jämför nedanstående med ert beslut och rapportera de för ert projekt aktuella indikatorerna. Om värdet är noll ange "0" Om projektet gett resultat på indikatorer som inte finns i beslutet om stöd redovisa även dessa.

Notera att indikatorer både för A (Ekonomisk tillväxt) och B (Attraktiv livsmiljö) kan förekomma i ett projekt.	Antal enligt projektbeslut	Resultat vid projektslut	Kommentarer
Antal kvinnor 15- 24 år som deltar i projektet.	25	<u>24</u> 10 3 6  5	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Innvielsen</li> <li>- Sluttkonferansen</li> <li>- Sommerguider (marinbiologstudenter) på naturum og nasjonalparksenteret</li> <li>- Høyskole/UMB studenter som skriver oppg om np.</li> </ul> <p>Studenter, skoleklasser og besøkende i naturm/nps estimeres til ca 750 i prosjektperioden</p>
Antal kvinner yngre än 15 eller äldre än 24 år som deltar i projektet.	180	<u>364</u> 200  75  10  12  39 12  10  6	<ul style="list-style-type: none"> <li>- 200 innvielsen og oppstart forvaltning 2009</li> <li>- Skoleelever som deltok på Grundercamp mai 2010.</li> <li>- DP 3 – forvaltning – deltaker fiske kurs</li> <li>- Deltaker på ungdomsleir i KH/YH m Rednings-selskapet/Sjøredningen</li> <li>- Deltakere sluttkonferanse</li> <li>- Deltakere i dp 4 – vertskapsbedrifter</li> <li>- Konsulenter i dp 2 – informasjonsprodukter</li> <li>- Konsulenter – kursholdere dp 4 – holdbar destinasjon</li> </ul>
Antal män 15- 24 år som deltar i projektet.	25	<u>17</u> 10 1 6	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Innvielsen</li> <li>- Sluttkonferansen</li> <li>- Høyskoler/UMB som skriver oppg om np</li> </ul> <p>Studenter, skoleklasser og besøkende i naturm/nps estimeres til ca 750 i prosjektperioden</p>

Antal män yngre än 15 eller äldre än 24 år som deltar i projektet.	200	<u>429</u> 200 75 15 20 12 57 20 20 10	<ul style="list-style-type: none"> <li>- 200 innvielsen og oppstart forvaltning 2009</li> <li>- Skoleelever som deltok på Grundercamp mai 2010.</li> <li>- Fiskere deltatt på kurs</li> <li>- DP3- forvaltning – deltager fiskekurs</li> <li>- Deltaker på ungdomsleir i KH/YH m Rednings-selskapet/Sjøredningen</li> <li>- Deltakere sluttkonferansen</li> <li>- Deltakere i dp 4-vertskapsbedrifter</li> <li>- Konsulenter i dp 2-informasjonsprodukter</li> <li>- Konsulenter –kursholdere dp 4 – håldbar destination</li> </ul>
Antal deltagande företag med kvinnligt ägande som deltar i projektaktiviteter.	0	<u>10</u> 6 4	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Selvstendige konsulenter</li> <li>- Vertskapsbedrifter</li> </ul>
Antal deltagande företag med manligt ägande som deltar i projektaktiviteter.	10	<u>39</u> 5 9 10 15	Innvielsen/forvaltning Selvstendige konsulenter dp 2 Est. Vertskapsbedrifter Fiskere i dp 3
Antal deltagande företag med mixat ägande som deltar i projektaktiviteter.	40	<u>43</u> 20 18 5	Innvielsen Est. vertskapsbedrifter Deltakere ved innvielsen
<b>Resultat indikatorer</b>			
(A) Antal formella gränshinder som projektet bidrar till att undanröja.	1	<u>0</u>	Grensehinderet rundt persontransport er løftet opp på nordiske ministerråd-nivå. Ekstern konsulent innleid for å drive dette videre i IR-prosjekt Grensehinder for næringslivet videre.
(A) Antal undanröjda opplevda gränshinder.	0	<u>0</u>	
(A) Antal kvinner som deltar i gemensamma utbildningar och praktik.	60	<u>53</u> 30 12 6 5	De som deltagit i workshop om adaptiv förvaltning. Miradi 2008 och Hvaler 2009 Vertskapsbedrifter dp 4 Marinbiologistudenter – sommerguider Deltakere kurs for forvaltningen av fiskere OBS- planlagte kurs i naturveiledning ikke gjennomført

(A) Antal män som deltar i gemensamma utbildninger og praktik	90	<u>85</u> 40  20 15 10	De som deltagit i workshop om adaptiv forvaltning. Miradi 2008 og Hvaler 2009 Vertskapsbedrifter dp 4 Fiskere på kurs Deltakere kurs for forvaltningen av fiskere OBS- planlagte kurs i naturveiledning ikke gjennomført
(A) Antal kvinnelige studenter som studerer del av sin utbildning i det andra landet.	0	0	
(A) Antal manlige studenter som studerer del av sin utbildning i det andra landet.	0	0	
(A) Antal nyetablerede og vidareutvecklade gränsöverskridande kluster.	3	<u>2</u> 1 1	Samarbeid ml fiskere i KH og YH Nettverk av vertskapsbedrifter
(B) Etablerede institutionella samarbeiten.	2	<u>4</u> 1  1  1  1	Møteplassen mellom forvaltningene:Kosterhavsdelegasjonen og YH nasjonalparkstyret Utstrakt samverkan mellom naturum og Nasjonalparksenterledelsen. Overenskomst mellom Fylkesmannen Østfold og Länsstyrelsen V Götaland for fremtidig utvidet samarbeid. Videreføre samarbeid ml Redningsselskapet, Kustbevakning, SNO og politiet
(B) Nya og vidareutvecklade metoder for stads- og landsbygdsutvekkling.	0	0	
<b>Egna indikatorer</b>	<b>Tidpunkt</b>	<b>Resultat</b>	
<b>Delprosjekt 1 – Felles Innvigning</b>	Sept 09	Ca 16.000 deltagere	Stor folkefest og mange arrangement på Koster, i Strømstad og på Skjærhalden. Festmiddag på Gunnmurede –Gamlebyen Fr.stad
<b>Delprosjekt 2 – Informasjon</b>	2008-2012	<u>120</u> 10 40 6 20 40 4 stk	Noen indikatorer
- Antall messedeltakelse		10	
- Antall eksterne foredrag		40	
- Deltakelse internasjonale konferanser		6	
- Antall skiltstativ YH		20	
- Antall skiltstativ KH		40	
- Antall åpne entreer KH		4 stk	



<b>Delprosjekt 3 – Forvaltning</b> Kurs adaptiv forvaltning Kurs for og med fiskere	2008-09 2008-2011	<u>105</u> 30 75	
<b>Delprosjekt 4- Holdbar utvikling –</b> Antall vertskapsbedrifter som har deltatt på kurs: Antall vertskapsbedrifter som ble sertifisert mars 2012:		<u>60</u> 40 20	
<b>Markeringer–arrangement:</b> <b>nasjonalparkenes dag,</b> <b>biomangfolddagen, 1-2 års jubileum,</b> <b>åpning 4 entreer, premiare</b> <b>nationalpararnas hus Tyresta</b>	2010-11-12	1000	Estimert antall deltakere
<b>Deltakere seminar evaluering av</b> <b>Godafoss-ulykken – Tjärnö</b>	November 2011	40	Deltakere fra nasjonale til lokale myndigheter og bidragsytere under og etter grunnstøttingen
<b>Deltakere sluttkonferanse</b> <b>Tanumstrand</b>	29-30 mars2012	96	Stort engasjement for vårt felles hav.

## 5. Prosjektets påverkan på de genomgående (horisontella) kriterierna

### 5.1 Gränsregionalt mervärde

#### 1 Felles innvielse

”Den største miljøvernmanifestasjonen noensinne”. Nasjonalparkene ble satt på kartet! Budskapet om de grenseoverskridende marine nasjonalparkene kom raskt ut i september 2009. Da hadde både Europark (forening for europeiske nasjonalparker) hadde sin årskonferanse, EUs ministerråd møte i Strömstad og en storstilt innvielse av nasjonalparkene som involverte skolebarn, kommunene, fylkene og myndighetene. Vanligvis kommer det noen hundre inviterte til en nasjonalpark-innvielse, denne gangen ble det tusenvis, en folkefest på Hvaler, Koster og i Strömstad. Dette bidro til raskt kjennskap til begrepet nasjonalpark, naturverdiene og naturopplevelsene.

Det skapte et engasjement hos lokalbefolkningen, lag og foreninger og la grunnlaget for videre arbeid med å øke kunnskap og endre holdninger og atferd i nasjonalparkene.

#### 2 Felles informasjonsmaterieil

Våre felles informasjonsprodukter har bidratt til å synliggjøre det felles marine området og den unike landnaturen, med mål om å øke engasjement og kunnskap. På begge sider av grensen møtes de samme skiltstavene, informative plakater og stedsspesifikk informasjon. Brosjyrer til båtfolket er viktig for å spre kunnskap om hva man kan gjøre og ikke gjøre innen for nasjonalpark-grensene. ”Livet under vann” formidler det unike og særpregede på en lettfattelig måte. Utstillingene på naturum, entreene og nasjonalparksenteret/Lilleputsenteret gjør besøkende mer forberedt på hva de kan oppleve ute og få gleden av å se bilder, film og bøker som formidler livet over og under vann.

#### 3 Felles strategier for forvaltning

Tack vare att vi använt samma metod för skötsel- och förvaltningsplan i de bägge parkerna har vi gemensamma mål för den marina miljön. Vi har också en gemensam marin databas. Detta är en

mycket bra grund för ett fortsatt samarbete parkerna emellan vad gäller uppföljning och förvaltning av den marina miljön.

Fiskekurserna och grupparbetet om fisket på slutkonferensen börjar för ett fortsatt samarbete för yrkesfisket i Kosterhavet och Ytre Hvaler där fisket själva nu börjar prata om gemensamma regler och gemensam utbildning av yrkesfiskare på gymnasienivå et svært viktig tiltak for utvikling av bærekraftig fiske. Etablerte møteplasser for forvaltningene bidrar ytterligere til å ta grense-overskridende hensyn.

#### 4 Utvikling av bærekraftige besøksnæringar



Arbeidet med å utvikle Kosterhavet og Ytre Hvaler nasjonalparker til felles bærekraftig besøksmål pågår. Det pågår ett stort engagemang i kommunene som även spreds utanför i regionen samt över nationsgränsen.

Nätverk byggs upp inom temat Hållbar destination och vi har arbetet med att konkretisera villkor för företagande i området kopplat till "nationalparksvarumärket". Det finns en stor förväntan att förvalta dette efter interreg-projektet.

Inom arbetet med hållbar destination finns många uppslag för att vidareutveckla samarbeten och projektidéer.

#### 5.2 Bättre miljö

Dette kan beskrives i fire punkter:

1. **Forebygging av forurensning.** Godafoss-havariet – felles evaluering med deltagende myndigheter fra begge land november 2011. Se nettartikkel fra [www.ytrehvaler.no](http://www.ytrehvaler.no) her: <http://www.ytrehvaler.no/hoved.aspx?m=64553&amid=3548703>
2. **Møteplasser for utveksling av informasjon og erfaringer for forvaltningene.** Dette vil sikre at gode løsninger på felles utfordringer innen overvåking, skøtsel og blir utvekslet. Faste møteplasser og tidspunkter for disse gjør at man fremover vil ta del i hverandres planer og aktiviteter, lære av hverandre og knytte bredere kontakter. Fiskekurserna och grupparbetet om fisket på slutkonferensen där fisket själva nu börjar prata om gemensamma regler er et svært viktig tiltak for utvikling av bærekraftig fiske.



3. **Kursing og opplæring av foretakene** i bærekraftig bruk og bevaring. Vertskapsbedriftene har nå et godt fundament for å jobbe langsiktig til fordel for vår felles arv. Kjennskap og kunnskap om den sårbare naturen er økt og nettverket av bedrifter over grensen bidrar til utvikling av holdbar turisme.
4. **Informasjonsmateriell:** Felles materiell som spres bidrar til økt kunnskap og kjennskap. Eksempelvis nevnes brosjyren *Naturguide for båtlivet* veileder båteiere til miljøvennlig adferd. Brosjyren kan lastes ned herfra:  
[http://projektwebbar.lansstyrelsen.se/kosterhavet/SiteCollectionDocuments/sv/publikationer/w\\_ebbversionbåtfolderSV.pdf](http://projektwebbar.lansstyrelsen.se/kosterhavet/SiteCollectionDocuments/sv/publikationer/w_ebbversionbåtfolderSV.pdf)



Rigging av vandretstilling bilder fra Edman bok, Fredrikstad rådhus, kinohallen. Stefan Edman deltar på fotoutstillingen ved Universeum, Göteborg

### 5.3 Jämställdhet mellan kvinnor och män

Prosjektet har rettet seg mot begge kjønn og alle aldersgrupper. På våre arrangement og i arbeidsgrupper har det vært en jevn fordeling mellom kjønnene. I prosjektgruppen har det vært en overvekt av kvinnelige delprosjektledere.

Vårt informasjonsarbeidet har hele tiden vært ”kjønnsnøytral”, og det har heller vært å rette seg mot barn respektive voksne i ulike kommunikasjonskanaler. Ordnet egne barneaktiviteter der det har vært mulig på ulike arrangement.

### 5.4 Etnisk mangfold och integration

Prosjektet har rettet seg mot natur og miljøinteresserte mennesker generelt, tilreisende eller fastboende som fascineres av vår natur. Naturguidene tilpasser sin kommunikasjon til hvilken gruppe som deltar. Skiltplakater har fulgt malen for universell utforming/tilgjengelighet og vi har hatt fokus på tilgjengelighet ved plassering av skilt. Det er et potensiale i å utdanne gode naturguidere med fremmedspråklig bakgrunn.



## 6. Informationsinsatser och skyltning av projektet

Ved oppstart av prosjektet gjennomgikk og reviderte vi Kommunikasjonsstrategi-dokumentet. Dokumentet har vært et verktøy for all kommunikasjon i prosjektet. Utfordringene rundt logo-bruk har vi løst ved at vi utarbeidet en felles profil, ”den blå bølgen fra nord og fra syd”, som har vært gjennomgående på mye av det felles informasjonsmaterialet vi har gitt ut. Avsenderen har vært de to



Alle kontorer viser tydelig at her foregår et interregprosjekt

nasjonalparkene.

Av ressurshensyn valgte vi å beholde hver vår hjemmeside for å forbedre disse og heller ha gode lenker og oppdateringer til hverandres sider. Dette har fungert etter intensjonen.

Vi har hatt fokus på de felles produktene som er utarbeidet og har således ikke brukt ressurser på felles profilklær. På alle produkter som er laget er EU-logo, IR logo og nasjonalparklogoene med. I forbindelse med arrangementer, kurs og konferanser har invitasjoner, annonser og alt materiell vært publisert med tydelige IR og EU logo. Alle statusrapporter som er oversendt har vedlagt kopi av presseklipp, annonser og materiell. Sekretariatene skal nå ha et rikholdig klipp-

arkiv fra hele prosjektperioden.

Vedlegger noen representative utvalg presseklipp fra 2008-2012 som synliggjør hva pressen skriver. Innvielsen 090909 ga en ”flying” start med omtale i skandinavisk og utenlandsk presse. Det har hele tiden vært interesse for vårt arbeide og aviser, radio og tv har vært aktive. Se forøvrig [www.ytrehvaler.no](http://www.ytrehvaler.no) og [www.kosterhavet.se](http://www.kosterhavet.se) under rubrikk presse / presseklipp for mer informasjon.


Prosjektleder fikk i tillegg eget innslag på Radio prime hvor vårt samarbeide utførlig ble presentert. Vi noterer oss at det er en økende interesse fra media for alt som rører seg i nasjonalparkene. Pressen er gode formidlere av tema som for eksempel; søppel og oljeforurensning, arrangementer og presentasjon av naturverdiene.



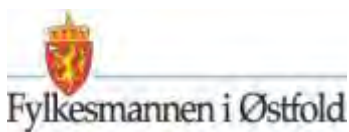
Eksempel på skilting. Her under verdenspremien på bildespillet i Nationalparkarnas hus i Tyresta 17. juni 2011. Fra venstre: Anders Tysklind, Charlotte Forsberg, Jan Brånå, Monika Olsen, Sven Swedberg og Per Wallsten.

## 7. Underskrifter

Moss, 22. juni 2012



Charlotte Forsberg  
Prosjektleder



## 8. English Summary

An ambitious project description was created for Our Common Heritage, and we have worked energetically to attain the lofty goals we set ourselves. The first milestone was the joint inauguration 090909 – a spectacular event that ensured that our unique national parks came to the attention of people all across Europe. A public celebration that engaged young and old.

At the same time we have been developing strategies and plans for management, surveillance, and registration: invaluable tools for the future day-to-day running of the national parks. Park managers have established meeting points and robust routines that will ensure a common approach to the challenges of the parks. The collaboration of professional fishermen, and their open exchange of knowledge, has also been an important activity.

The national parks are fragile areas, so entrepreneurs wishing to establish park businesses have taken part in a programme of courses designed to help them develop tourism industries consistent with sustainable use of the area. This network of authorised entrepreneurs on both sides of the border can be a very valuable asset for the future development of the parks.

While most people are aware of the national parks, it has been an aim of the project to add to people's knowledge of our unique nature. A uniform design was applied both to the information materials available at our national park centres and to the outdoor signs, ensuring consistency in our message. We have experienced that the shared vision of our films, slideshows, brochures, and books leads to increased interest, and thereby to a deeper-seated desire to protect our natural beauty.

The value of our established cooperation became powerfully obvious during and after the Godafoss incident, the container ship running aground off Hvaler. The project functioned as an essential intermediary organ ensuring that workable solutions for the shipping lanes were arrived at speedily and efficiently.

Many people have lent the project a helping hand, and we wish to thank the Interreg. secretariats on both sides for their unfailing support, encouragement, and enthusiasm. The initiatives and commitment of the steering committee have been invaluable for our work both at a local level, and in our relationship to national authorities. Along the way various expert groups have been in action, and thanks to their enthusiasm and local knowledge we have had good processes and well-grounded results.

The total cost of the Norwegian project came to NOK 11.250.000, and the Swedish project came to SEK 16.983.155 + 3.400.000 supplementary funding from the European Regional Development Fund.

### 8.1 Organisation

The project commenced in 2008 and was due to finish in May 2011, but received supplementary funding that allowed for an extension to May 2012. The initial budget was set at 28 million kroner, 11 of these coming from EU/Interreg. For the final year the project was awarded 3,4 million kroner of EU funding, in addition to 1,1 million kroner from the Ministry of the Environment.

Project organisation: The project was divided into four subprojects, each with two project managers, one from each country. These were employed part-time (ca 25%). The overall Project Manager has been Charlotte Forsberg; she has been employed full-time, working from the offices of the County Governor of Østfold. She took over from Aase Richter in June 2009.



<p><b>Subproject 1: Joint Inauguration 090909</b> Project Managers: Sylvi Ofstad Samstag, Ministry of the Environment (Norway) Anders Bergquist, Swedish Environmental Protection Agency Linda Carlsson, County Administrative Board, Västra Götaland</p>	<p><b>Subproject 2: Joint Information</b> Project Managers: Vibeke Weibell Eliassen, County Governor of Østfold Anders Bergquist, Swedish Environmental Protection Agency Linda Carlsson, County Administrative Board, Västra Götaland</p>
<p><b>Subproject 3: Joint Management Strategies</b> Project Managers: Monika Olsen, National Park Manager, Ytre Hvaler (2011-12) Aase Richter, County Governor of Østfold (2008-2011) Anita Tullrot, National Park Vice Manager, Kosterhavet (2009-2012) Lena Tingström (2008-2009)</p>	<p><b>Subproject 4: Sustainable Tourism</b> Project Managers: Bernt Erik Larsen, Hvaler Municipality Anders Tysklind, National Park Manager, Kosterhavet <b>Financial Managers:</b> Anne Lene Eggesvik, County Governor of Østfold Marie Pehrsson, County Administrative Board, Västra Götaland</p>

## 8.2 Principal Results

- Spectacular joint inauguration 090909 with some 18.000 visitors to events on Koster and at Strømstad and Skjærhalden. Over 100 media representatives present resulting in coverage both locally, nationally, and internationally. From the inauguration week alone we have 300 press cuttings.
- Information activities jointly planned and executed, information material with uniform design produced. The Naturum and the National Park Centre were central information hubs; over 50 information boards erected in the national parks, 4 entrances opened in Kosterhavet, joint brochures, joint bronze models, films, slideshows, multimedia sequences, books, and web pages.
- Joint strategies for management: supervision plans prepared, joint database for surveillance data created, courses held for and with fishermen, meeting places for park management established.
- Kosterhavet National Park responsible for running and updating the database.
- The boards of Kosterhavet and Ytre Hvaler meet once a year (14/9 2012).
- The two park managements will continue to have close contact, with regular spring and autumn meetings. At these any common concerns regarding the surveillance and management of the parks will be discussed. Due to meet September 2012.
- As far as funds allow, the fishermen on both sides of the border wish to continue working together for sustainable fishing.
- The Interreg. collaboration contributed to a joint evaluation of events surrounding the Godafoss incident. This was further pursued through dialogue about the reduction of risks in the shipping lanes.
- Coursing and authorisation of national park businesses aimed at sustainable tourism. A network of businesses on both sides of the border has been established. This will be continued in collaboration with the tourism industry, the municipalities, and tourist offices.
- Further development of the booking system, in conjunction with the quality control systems of KY/YH, with the aim of making it easier to move digitally between Norwegian and Swedish sides. This will be managed by the industry, but with input from the national parks.
- Focus on further discussion of the problems of cross-border passenger transport in international waters.

- Participation at conferences and seminars, where project results were disseminated, assistance given to students, guided tours and lectures.
- Closing conference held at Tanumstrand 29<sup>th</sup> to 30<sup>th</sup> March 2012, at which the 4 year collaboration was summed up and conclusions about how best to work for the protection of our unique nature were carried forward.
- Discussions are ongoing between the County Manager and the County Administrative Board VG regarding formalisation of contacts at management and middle management levels. Initially concerned with environment, but other topics/sectors are also being considered. This is a direct result of the project.

### 8.3 Principal Conclusions

- Efficient and good collaborative climate in the project group.
- Subproject leaders have also made contributions across subproject lines.
- The steering committee has been a constructive and active partner, coming with many valuable initiatives.
- Through the project the municipalities have come to regard the national parks as very positive factors in industry development and tourism.
- It would have been impossible to achieve the same level of media attention, or the same level of information and spread of knowledge, without collaboration and funding through Interreg. and EU.
- The kick-off with a joint inauguration formed a solid base for further collaboration.
- The joint information material and uniform design of signs has helped to increase awareness of "our common sea and heritage".
- The participating authorities have acquired useful insights into each others' professional areas.
- The project and subproject managers have held many lectures at home and abroad, led many guided tours, participated in research work, and presented the project at conferences, in order to disseminate the value of the project to a wide audience.
- Although not initially planned, Facebook was embraced as an important channel for spreading information and pictures.
- The information office of the County Administrative Board has been of invaluable help to the project.
- Information work has been more time-consuming than at first realised, there should have been a full-time Norwegian information officer from the start.
- The expertise of the Board Committee has been extremely useful to the project.
- Hired consultants and experts have been essential to ensure that the project achieved its goals.
- Subproject leaders have frequently worked beyond their part-time positions and under considerable pressure.
- Of great importance going forward is the development of the web pages.
- Joint meeting places for park management, and for the boards of the two parks is essential for future collaboration.